

UOT 373.2

Dilşad Səlim qızı Dadaşova

Bakı şəhəri Xətai rayonu 72 nömrəli körpələr evi-uşaq bağçasının müdiri

<https://orcid.org/0000-0003-2288-9886>

MÜASİR MƏRHƏLƏDƏ MƏKTƏBƏQƏDƏR MÜƏSSISƏ RƏHBƏRİNİN İNNOVATİV FƏALİYYƏTİ

Дильшад Салим гызы Дадашова

заведующая яслями-детским садом № 72 Хатаинского района города Баку

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ РУКОВОДИТЕЛЯ ДОШКОЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Dilshad Salim Dadashova

head of the kindergarten No.72 of Khatai district of Baku city

INNOVATIVE ACTIVITY OF THE HEAD OF A PRESCHOOL INSTITUTION AT THE PRESENT STAGE

Xülasə. Məqalədə məktəbəqədər təhsil müəssisələrində təşkilati və pedaqoji işin və innovativ fəaliyyətin təşkilində yeni yanaşmalardan, pedaqoji texnologiyalardan istifadə məsələlərindən bəhs edilir. Məktəbəqədər təhsildə istifadə edilən müasir yanaşmalar məktəbəqədər yaşlı uşağın keyfiyyətli təlim-tərbiyəsinə və nailiyyətlərinə zəmanət verir, onların gələcəkdə məktəbdə uğurlu təhsilinə zəmin yaradır. Müasir yaradıcı, kreativ rəhbərlər məktəbəqədər təhsil müəssisəsində istənilən müsbət nəticəni əldə etmək üçün müxtəlif yanaşmalardan istifadə edirlər.

Açar sözlər: məktəbəqədər təhsil, yeni yanaşmalar, pedaqoji texnologiyalar, təlimin keyfiyyəti

Резюме. В статье говорится о новых подходах и использовании педагогических технологий при построении организационно-педагогической работы и инновационной деятельности в дошкольных образовательных учреждениях. Современные подходы, применяемые в дошкольном образовании, гарантируют качественное образование и достижения дошкольника, закладывают основу для его успешного обучения в школе в будущем. Современные творческие, креативные руководители используют разные подходы для достижения желаемого положительного результата в дошкольном образовательном учреждении.

Ключевые слова: дошкольное образование, новые подходы, педагогические технологии, качество образования

Summary. The article talks about new approaches and the use of pedagogical technologies in the organization of organizational and pedagogical work and innovative activities in preschool educational institutions. Modern approaches used in preschool education guarantee high-quality education and achievements of a preschooler, lay the foundation for his successful schooling in the future. Modern creative, creative leaders use different approaches to achieve the desired positive result in a preschool educational institution.

Key words: preschool education, new approaches, pedagogical technologies, quality of education

1990-cı illərin əvvəllərindən etibarən digər postsovet ölkələrində olduğu kimi Azərbaycanın da təhsil sistemi onun bütün əsas komponentlərinə təsir edən dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Dəyişikliklər təhsil sisteminin müasir-

ləşdirilməsi zərurəti yaratdı. Təhsil sisteminin müasirləşdirilməsinin ən mühüm vəzifəsi və prioritet istiqamətlərindən biri bu sistemin, o cümlədən məktəbəqədər təhsilin idarəetmə modelinin müasirləşdirilməsidir. Bu şəraitdə nailiyyət-

lərə sistemli yanaşma və təhsilin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi tələblərini təmin edən idarəetmə texnologiyaları məsələsi məktəbəqədər təhsil müəssisəsinin rəhbəri üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

XXI əsrdə, elm və texnikanın sürətlə inkişaf etdiyi, insan fəaliyyətinin bütün sahələrində yeniləşmələrin baş verdiyi müasir dövrdə pedaqoji elmlər sistemində idarəetməyə yeni yanaşmalar meydana gəlməkdədir. Belə ki, öyrənənlərə hazır biliklərin verildiyi ənənəvi təlim metodlarından fərqli olaraq, yeni təlim metodları, təlim prosesinə yeni texnologiyaların tətbiq edilməsi, yeni idarəetmə qaydalarının da yaradılmasını tələb edir. Belə bir şəraitdə məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin idarə olunması və uğur əldə edilməsində bu sahənin fərqli tələblərlə nəticələrə doğru istiqamətləndirilməsi lazım gəlir.

Məktəbəqədər təhsildə müsbət nəticələrin əldə edilməsi ona düzgün, elmi istiqamətli rəhbərlikdən, onun keyfiyyətli şəkildə idarə edilməsindən çox asılıdır. Təhsil müəssisələrinin, o cümlədən məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin innovativ idarə edilməsi qarşıya qoyulmuş əsas hədəfə çatmağın, əsas məqsədin reallaşdırmağın və nəticəyönlü idarəetmə prosesinin təmin olunmasının əsas və başlıca amillərindən biridir.

Məlum olduğu kimi, məktəbəqədər təhsil təhsilin birinci pilləsidir. O, uşaqların məktəb təliminə müvəffəqiyyətlə hazırlanmasının əsasında durur. Hazırda Təhsil sistemində, o cümlədən məktəbəqədər təhsil nəticəyönlüdür. Nəticəyönlülük, həm də idarəetmənin məqsədləri ilə müəyyən olunur. Müsbət nəticəyə nail olmaq üçün, hər şeydən əvvəl, müəssisədə optimal idarəetmə sistemi yaradılmalıdır.

Bu problemi həll etməklə işlədiyimiz müəssisədə biz idarəetmənin inzibati metodlarından səmərəli fəaliyyət üçün müsbət motivasiyanı gücləndirən sosial-psixoloji metodlara keçməyi məqsəduyğun hesab edirik. Bizim müəssisədə yeniliklərə açıq, yaradıcı həmfikirlərdən ibarət yaradıcı, sabit komandamız formalaşmışdır. Həmçinin kadr seçimində də biz təhsilə, ixtisasa, təcrübəyə, uşaq kollektivini təşkil etmək bacarığına, valideynlərlə əlaqə yaratmağa, yaradıcı işləmək istəyinə, peşəkarlıq səviyyəsini daim təkmilləşdirmə bacarığına daim diqqət yetiririk.

Məktəbəqədər təhsil müəssisəsinin rəhbəri cəmiyyətin yenidən qurulmasında özünün rolu-

nu anlamalı, valideynlərlə əlaqəli iş aparmalı, uşaqların maraqlarını qorumalı, pedaqoqların peşəkarlığını artırmalı, pedaqoji prosesin optimallaşdırılmasından ötrü yeni texnologiyaları öyrənərək iş prosesinə tətbiq etməlidir. Məktəbəqədər təhsil müəssisəsi rəhbərinin idarəetmə səriştəliliyi birbaşa onun özünü və şəxsi məqsədlərini dərk etməsindən, vaxtını və səyini düzgün sərf etməsindən, stressləri aradan qaldırmasından, özünü öyrənərək dəyişməsindən bilavasitə asılıdır. Müəssisə rəhbərinin pedaqoji kollektivin digər üzvlərini işə cəlb etməsi, nəticəyönlü ümumi nəticə əldə etməkdir. Belə dinamik və çevik nəticəyönlü idarəetmə sistemində bütövlükdə hər bir işçinin iş keyfiyyəti də yüksəlidir. Digər tərəfdən, belə idarəetmə pedaqoji kollektivin sərbəstliyini, yaradıcı təşəbbüskarlığını idarəetmədə iştirak etmək arzusunı artırır.

Bir təhsil müəssisəsinin inkişafı təkəcə yeniliklərin tətbiqi, innovasiya prosesinin inkişafı yolu ilə həyata keçirilə bilməz. Yeniliyi idarə etmək üçün hər bir müəssisə rəhbəri onun mahiyyətini anlamalı, məzmununu, quruluşunu bilməli və öyrənməlidir. Məktəbəqədər təhsil müəssisəsinin inkişaf prosesi mürəkkəb dinamik bir sistemdir, buna görə də innovativ fəaliyyət (bir sistem olaraq) da strukturlaşdırılmışdır və tərkibi aşağıdakı strukturu aşağıdakı komponentlərlə: fəaliyyət, mövzu, səviyyə, məzmun, idarəetmə, təşkilatı ayırd edilə bilər.

Hər bir təhsil müəssisəsində innovativ prosesin idarə edilməməsi onun tez bir zamanda pozulmasına səbəb olur, buna görə idarəetmə strukturunun olması özünü idarəetmə elementlərini istisna etməyən bu prosədə sabitləşdirici və dəstəkləyici amildir. Innovasiya prosesinin təşkilatı quruluşu aşağıdakı: təşkilatı – praktik – ümumiləşdirmə – həyata keçirmə mərhələlərini əhatə edir. Yeniliyin bütün struktur komponentləri bir-biri ilə əlaqəlidir. Bunların paralel, eyni vaxtda aparılması vacibdir və bu, təhsil müəssisəsinin səmərəli inkişafına imkan verəcəkdir.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində innovativ fəaliyyətin məqsədi – uşaq bağçasının pedaqoji sisteminin keyfiyyətcə daha yüksək təhsil nəticələrinə nail olmaq qabiliyyətini artırmaqdır.

Təhsil sistemindəki innovativ fəaliyyəti nəzərə alaraq qeyd etmək lazımdır ki, “təhsildə yenilik innovasiya” anlayışının müasir şərhləri daha çox təhsil və təlimin yeni vasitələrinin,

metodlarının və texnologiyalarının inkişafı və tətbiqi ilə əlaqələndirilir.

Yeni məzmun, məktəbəqədər təhsil proqramı (kurikulumu) uşağın fərdiliyinə və cəmiyyətin sifariş və ehtiyaclarına yönəldilmiş təhsil prosesinin dəyişkənliyini təmin etmək üçün hazırlanmışdır. Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində yeniliklərin tətbiqi metodik xidmətin təşkilində dəyişiklik və yeniliklər tələb edir. Peşəkar səriştəlilik xüsusilə vacibdir ki, bu da tərbiyəçi-müəllimlərin, rəhbərin şəxsi və peşəkar inkişafına əsaslanır.

Innovasiya prosesləri məktəbəqədər təhsilin inkişafında və müəssisənin işindəki dəyişikliklərə aiddir, pedaqoji işçilərinin fəaliyyət və düşüncə tərzindəki dəyişikliklərlə müşayiət olunur, həmçinin sistemin bir idarəetmə sistemindən başqasına keçməsinə səbəb olan yeni tətbiq mühitinə daxil edilməsidir.

Məktəbəqədər təhsildə innovativ fəaliyyətin öz xüsusiyyətləri vardır. Birinci xüsusiyyət, innovasiya prosesinin subyektlərinin uşaqlar, valideynlər və tərbiyəçi-müəllimlər olmasıdır. Bu nəzərə alınmırsa, deməli pedaqoji yenilik əslində təhsili olan hər şeyi, yeniliyin bütün humanist tərkib hissəsini atır. Pedaqoji yeniliyin ikinci fərqləndirici xüsusiyyəti ən çox mümkün pedaqoji problemlərin sistemli şəkildə işıqlandırılmasına olan ehtiyacdır. Pedaqoji yeniliyin səmərəliliyini müəyyən edən şərt, fərdi metodologiyanın problemlərini həll edən, ümumi suallar verən və mövcud didaktik prinsipləri yeni bir şəkildə yəndən düşünməyə başlayan tərbiyəçi-müəllimlərin tədqiqat fəaliyyətidir. Təhsil sahəsinə gəldikdə, yeniliyin yeni məzmun, metod, təlim prosesinin təşkili forması və ya valideynlərin real tələbləri əsasında təhsil sahəsində sosial xidmətlərin göstərilməsinə yeni bir yanaşma şəkildə təcəssüm etdirən son nəticə hesab edilə bilər.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində innovativ fəaliyyətin təşkili. Məktəbəqədər təhsil müəssisəsi rəhbərinin vəzifəsi-innovativ prosesi təşkil edən və həyata keçirənlərin fərdi keyfiyyətlərini, peşəkar səviyyəsini, yeni fəaliyyət növlərinə psixoloji hazırlığını nəzərə alaraq kollektivin innovativ fəaliyyətə başlaması üçün motivasiya yaratmaqdır.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin innovativ fəaliyyətinə informasiya və metodiki dəstəyin göstərilməsi vacibdir:

- məktəbəqədər təhsil müəssisəsinin innovativ fəaliyyəti və prioritet istiqaməti ilə bağlı qabaqcıl pedaqoji təcrübə haqqında məlumat bazasının yaradılması;

- yeni proqram və texnologiyaların tətbiqi üzrə işləyən tərbiyəçi müəllimlərin differensiallaşdırılmış informasiya materialları ilə təmin edilməsi;

- metodik materiallardan ibarət video kitabxananın yaradılması, açıq məşğələlər, layihə mövzuları üzrə sərğilər və s.

Məktəbəqədər təhsildə müsbət dəyişikliklər tərbiyəçi-müəllimə məktəbəqədər yaşlı uşaqların təliminin forma və üsullarını seçməkdə sərbəstlik verir. Tərbiyəçi-müəllimin seçdiyi təlim forması zehni əməliyyatların formalaşmasına töhfə verməli, problemlərin yaradıcı həlli və təşəbbüsün təzahürü üçün şərait yaratmalı, müstəqillik və məsuliyyəti öyrətməli, uşaqları öz davranışlarına nəzarət etmək bacarığında tərbiyə etməlidir. Məktəbəqədər təhsilin müasirləşdirilməsi uşaq bağçasında təlimin təşkilinin yeni formalarının axtarışına səbəb oldu. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların təlimi özünəməxsus xüsusiyyətlərə malikdir, təlim prosesinin təşkilində qeyri-standart yanaşmalardan istifadə olunur. Bu baxımdan məktəbəqədər təhsil müəssisələri qarşısında öz fəaliyyətlərinin məqsədyönlü əsaslarına yenidən baxmaq, təhsilin məzmununu, təlim prosesinin təşkilinin forma və üsullarını, tərbiyəçi-müəllimin yanaşmasını dəyişdirmək vəzifəsi durur.

Hamımıza məlumdur ki, məktəbəqədər təhsil müəssisəsində innovativ proses hər bir şəxsə öz inkişaf ehtiyaclarını ödəməyə, potensialını inkişaf etdirməyə və qorumağa imkan verən, müəyyən bir sistem daxilində böyüklər və uşaqlar arasında inkişaf edən sistemli, vahid və məqsədyönlü qarşılıqlı əlaqə prosesidir.

Təlimin təşkilinə müasir yanaşmalar məktəbəqədər təhsil müəssisəsində fəaliyyətin innovativ istiqamətləndirilməsi ilə bağlıdır. Müasir məktəbəqədər təhsil hər bir uşağın bilik qazanmasından fərdi inkişafına dəstək strategiyasının seçilməsinə qədər olan yanaşmadır. Hazırda məktəbəqədər yaşlı uşaqların təlim-tərbiyəsi, təhsildə innovativ texnologiyaların tətbiqi və məktəbəqədər təhsil müəssisələrində təlim-tərbiyə prosesində ən səmərəli işdir. Pedaqoji innovasiya pedaqoji fəaliyyət sahəsində yenilik, təlim və tərbiyənin məzmunu və texnologiyasının

da dəyişiklik, onların səmərəliliyini artırmaq üçün mövcud fəal metod və məlumatların ötürülməsi vasitələrinin axtarışıdır. Məktəbəqədər təhsilin dövlət standartına uyğun olaraq, tərbiyəçi-müəllim məktəbəqədər yaşlı uşaqların inkişafı üçün sosial şərait yaratmalıdır.

Problemin aktuallığı. Bir təhsil müəssisəsinin inkişafı təkə yeniliklərin tətbiqi, innovasiya prosesinin inkişafı yolu ilə həyata keçirilə bilməz. Yeniliyi idarə etmək üçün hər bir müəssisə rəhbəri

onun mahiyyətini anlamalı, məzmununu, quruluşunu bilməli və öyrənməlidir.

Problemin elmi yeniliyi. Məktəbəqədər təhsil sisteminin idarə edilməsinə innovativ yanaşmaların tətbiqi müasir dövrdə ən aktual məsələlərdən olduğu üçün məqalədə bu məsələlər öz əksini tapmışdır.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədən məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin rəhbərləri faydalana bilər.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası // Azərbaycan müəllimi qəzeti, -2013, 25 oktyabr.
2. "Azərbaycan Respublikasında məktəbəqədər təhsilin dövlət standartları". (2019). -Bakı: 8 avqust, edu.gov.az.
3. Cəfərova L. Məktəbəqədər təhsilin yeniləşdirilməsi yollarında. // Məktəbəqədər və ibtidai təhsil, -2009, № 2.- s.15-21.
4. Cəfərova L. Məktəbəqədər təhsil: inkişafın prioritetləri və problemləri. // -Bakı: Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi əsərləri, 2011, № 3, s.68-72.
5. Cəfərova L. Məktəbəqədər müəssisələrdə təlim prosesində keyfiyyətin idarə olunması. // -Bakı: Kurikulum, -2013, № 3,- s. 43-47.

E-mail: dadashova.dilshad@mail.ru

Rəyçilər: *ped.ü.fəls.dok., dos. L.K. Cəfərova,*
ped.ü.fəls.dok. S.Ş. Musayeva

Redaksiyaya daxil olub: 11.11.2022.